

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 517-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, DIN 25 ȘI 26 MAI 2016

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Zăcămintele indigene de cărbune în cadrul tranziției energetice a UE”

(aviz din proprie inițiativă)

(2016/C 303/01)

Raportor general: domnul Dumitru FORNEA

Coraportor general: doamna Renata EISENVORTOVÁ

La 19 februarie 2015, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Contribuția zăcămintelor indigene de cărbune și lignit la securitatea energetică a UE

(aviz din proprie inițiativă).

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 5 noiembrie 2015.

În ședința sa din 24 mai 2016, Biroul a decis să modifice titlul avizului după cum urmează:

Zăcămintele indigene de cărbune în cadrul tranziției energetice a UE.

În cea de-a 517-a sesiune plenară, care a avut loc la 25 și 26 mai 2016 (ședința din 25 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 139 de voturi pentru, 17 voturi împotriva și 54 de abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În cadrul **tranziției energetice către o economie cu emisii scăzute de carbon**, sistemul energetic al UE va traversa o perioadă de profunde mutații economice, sociale și tehnologice, care vor afecta multe sectoare energetice, inclusiv industria cărbunelui și, prin urmare, regiunile UE în care se exploatează cărbunele.

1.2 În unele state membre, **zăcămintele indigene de cărbune și lignit reprezintă încă surse importante de energie electrică și termică**. Ele contribuie la o **aprovizionare cu energie sigură și la prețuri accesibile, precum și la competitivitatea economică** și joacă un rol stabilizator **în sistemul energetic**, atât din punct de vedere tehnic cât și economic.

1.3 Cu toate acestea, **regiunile miniere** încă active **trebuie să se pregătească să elimine treptat producția de cărbune**, atât pentru a se conforma deciziilor politicilor UE în domeniul energiei și climei referitoare la utilizarea combustibililor fosili, cât și din motive economice.

1.4 Viitorul regiunilor care depind în prezent de utilizarea cărbunelui și viitoarele condiții de trai din aceste zone sunt aspecte care trebuie incluse **în planificarea prospectivă pentru următoarele două generații** – altfel spus, pentru următorii 25-50 de ani. Nu trebuie să se permită ca eliminarea treptată a utilizării cărbunelui în scopuri energetice în aceste regiuni să aibă ca efect stagnarea acestora. Aceste regiuni, dat fiind potențialul economic și social de care dispun, trebuie să fie implicate în punerea în aplicare a politicii UE privind energia și clima. Dezvoltarea durabilă a acestor regiuni trebuie să se facă prin garantarea desfășurării de dialoguri – pe plan politic, civic și social – prin care să se asigure existența unor planuri în vederea tranziției, atât la nivel național, cât și la nivelul întreprinderilor și al industriei.

1.5 Pentru ca securitatea energetică, competitivitatea industriei, protecția mediului, respectarea obligațiilor în materie de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră și coeziunea socială să poată fi menținute în regiunile în care se exploatează cărbunele, CESE recomandă definirea unui **„plan de sprijinire a tranziției pentru comunitățile și regiunile dependente de producția de cărbune”** (numit în continuare „Planul”), care să abordeze chestiunile legate de restructurarea industriei cărbunelui în cursul tranziției energetice, astfel încât regiunile în care se exploatează cărbunele să se poată adapta la schimbări.

1.6 **Planul** ar putea fi **conceput de către un grup consultativ**, în cooperare cu **Comisia Europeană și cu Parlamentul European**. Din acest grup consultativ ar trebui să facă parte reprezentanți ai regiunilor miniere, ai sindicatelor, ai ONG-urilor, ai sectorului cercetării și dezvoltării și ai industriei cărbunelui.

1.7 **Planul ar trebui să se bazeze pe trei piloni:** (i) dialogul politic, dialogul civil și dialogul social; (ii) investițiile economice, sociale și de mediu; și (iii) investițiile în educație, formare, cercetare și dezvoltare, inovare și cultură.

1.8 Planul ar trebui să **încurajeze regiunile să intre într-un proces de schimbare**, să stimuleze dezvoltarea inovatoare, să-și mențină atractivitatea pentru investiții și să creeze oportunități pentru ocuparea forței de muncă și pentru o viață decentă. În acest proces de tranziție, este necesar să se valorifice pe deplin know-how-ul și potențialul regiunilor miniere.

1.9 **Autoritățile regionale, guvernele statelor membre și instituțiile UE trebuie să se implice, fără excepție**, în tranziția energetică și în restructurarea corelată cu această tranziție a regiunilor în care se exploatează cărbunele.

1.10 **Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor dispun de experiența necesară pentru a fi implicate în acest proces**, atât la nivel european, cât și la nivel național. Ele sunt, de asemenea, în măsură să ofere un cadru eficient pentru dialogul politic, dialogul social și dialogul civic necesare pentru consultarea cu locuitorii regiunilor în care se exploatează cărbunele.

1.11 În ceea ce privește tranziția energetică, una dintre principalele preocupări ale regiunilor din UE în care se exploatează cărbunele este existența unui **cadru politic și instituțional adecvat care să fie în măsură să stimuleze investițiile publice și private** de care va fi nevoie în următorii ani.

2. Tranziția energetică a UE

2.1 În ultimul deceniu, **UE a cunoscut modificări majore ale sistemului său energetic**. UE este pe calea cea bună în ce privește trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon și îndeplinirea obiectivelor în materie de emisii de gaze cu efect de seră, eficiență energetică și surse regenerabile de energie, pe care și le-a stabilit în perspectiva obiectivelor „20-20-20”. În 2014, UE a aprobat cadrul de politici privind clima și energia pentru 2030, care prevede o reducere cu 40 % a emisiilor de gaze cu efect de seră, o cotă de cel puțin 27 % din consum a energiei din surse regenerabile și realizarea unei economii de energie de 27 %. Aceste obiective intermediare au scopul de a ajuta UE să își îndeplinească obiectivul pe termen lung de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 80-95 % până în 2050.

2.2 Prin urmare, sistemul energetic al UE este în curs de **trecere de la o eră dominată de combustibilii fosili** și de la producerea centralizată de energie electrică pe bază de centrale de mari dimensiuni la producția de energie din surse de energie regenerabile și centrale descentralizate, maximizând în același timp oportunitățile disponibile prin creșterea eficienței energetice și printr-o mai bună gestionare a cererii de energie.

2.3 Tranziția energetică și politica ambițioasă a UE în materie de climă s-au bucurat de un sprijin puternic în proiectul **uniunii energetice** și au fost intens promovate după încheierea **Acordului de la Paris**. Acesta transmite un semnal clar, solicitând ca emisiile să fie reduse într-o măsură suficientă pentru a permite menținerea creșterii temperaturii medii globale sub limita convenită de 2 °C, până la sfârșitul secolului.

2.4 Stabilizarea climei presupune **în mod necesar** ⁽¹⁾ o serie de **schimbări profunde** în sistemele energetice din toate sectoarele economice.

2.5 Tranziția energetică cuprinde **aspecte legate de tehnologie, cercetare, societate, cultură, economie și mediu**, ceea ce înseamnă că atât cetățenilor, cât și comunităților le revine în mod clar un rol mai activ. Acest proces necesită punerea unui accent special pe cercetare și dezvoltare, deoarece generează noi provocări pentru sistemul energetic și sectoarele industriale care trebuie să reacționeze și să se adapteze la această situație.

3. Cărbunele și industria cărbunelui în Europa

3.1 **Industria cărbunelui** se numără printre sectoarele care au fost **puternic afectate de tranziția energetică**. Timp de sute de ani, cărbunele s-a aflat în centrul dezvoltării industriale și societale din Europa și din întreaga lume. Însăși Uniunea Europeană a fost înființată prin actul de voință politică de punere în comun a producției de cărbune și oțel din primele șase state membre fondatoare ⁽²⁾.

3.2 **Preocupările actuale cu privire la protecția mediului, la schimbările climatice și la sănătatea umană** ⁽³⁾ au dat naștere unei serii de abordări politice și societale care pun sub semnul întrebării necesitatea de a utiliza în continuare cărbunele și alți combustibili fosili pentru producerea de energie electrică și termică.

3.3 Odată cu această nouă orientare politică, **zilele cărbunelui par să fie numărate**, în ciuda faptului că, în prezent, peste un sfert din energia electrică a UE este încă generat de 280 de centrale electrice pe bază de cărbune situate în 22 de țări. Numai șase țări sunt complet independente de producția de energie electrică pe bază de cărbune: Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Luxemburg și Malta ⁽⁴⁾.

3.4 În timp ce ideea eliminării treptate a cărbunelui din mixul energetic pare să fie general acceptată în acele state membre în care nu se exploatează zăcăminte indigene de cărbune, situația este foarte diferită în cazul **regiunilor din UE în care se exploatează cărbunele**, unde acest sector oferă locuri de muncă directe pentru 240 000 de lucrători. Dacă se iau în considerare locurile de muncă din industria echipamentelor miniere, celelalte locuri de muncă din cadrul lanțului de aprovizionare și locurile de muncă indirecte, industria de profil susține aproape **un milion de locuri de muncă**, dintre care o mare parte se găsesc în regiuni în care există puține alternative de ocupare a forței de muncă ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ În 2015, țările G7 au convenit că în cursul acestui secol se impune o decarbonizare completă a economiei mondiale și, prin urmare, o „transformare a sectoarelor energetice până în 2050”.

⁽²⁾ Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului a fost semnat la Paris în 1951 și a reunit Franța, Germania, Italia și țările Benelux într-o Comunitate, cu scopul de a organiza libera circulație a cărbunelui și oțelului, precum și accesul liber la sursele de producție. Acest tratat stă la originea instituțiilor europene în forma lor actuală.

⁽³⁾ <http://www.env-health.org/resources/press-releases/article/eur8-5-billion-in-health-costs>.

⁽⁴⁾ Greenpeace Report „End of an Era: Why every European country needs a coal phase-out plan” (Sfârșitul unei epoci: de ce toate țările europene au nevoie de un plan de eliminare treptată a cărbunelui).

⁽⁵⁾ EURACOAL (2013) *Coal industry across Europe*, p. 20.

3.5 Șase **state membre** exploatează cărbunile superior: Republica Cehă, Germania, Polonia, România, Spania și Regatul Unit. Zece state membre exploatează lignitul ca combustibil competitiv pentru producerea de energie electrică: Bulgaria, Republica Cehă, Germania, Grecia, Polonia, România, Slovacia, Slovenia, Spania și Ungaria.

3.6 În aceste țări, **zăcămintele indigene de cărbune și lignit** joacă un rol important pentru **securitatea aprovizionării** și contribuie, astfel, la securitatea energetică a UE și la **reducerea dependenței de import**, în prezent foarte ridicată. Așa cum se menționează în Strategia europeană pentru securitate energetică ⁽⁶⁾, factura energetică externă a UE reprezintă peste 1 miliard EUR pe zi. În 2013, factura totală s-a ridicat la aproximativ 400 miliarde EUR, ceea ce reprezintă mai mult de o cincime din importurile totale ale UE. UE a trebuit să importe 90 % din petrolul brut, 66 % din gazele naturale, 42 % din combustibilii solizi și 40 % din combustibilul nuclear. În unele state membre ale UE care exploatează pe scară largă zăcămintele indigene de cărbune, de exemplu în Germania și Republica Cehă, aproximativ 50 % din energia electrică este generată în centrale electrice pe bază de cărbune. În Polonia, acest procent depășește 80 %.

3.7 Pe lângă utilizarea sa pentru producerea de energie electrică, cărbunile **are numeroase alte utilizări**. El este folosit în procesul de fabricare a cimentului și poate fi transformat în combustibili lichizi. Printre ceilalți mari utilizatori de cărbune se numără industria siderurgică, producătorii de hârtie, industria chimică și cea farmaceutică, precum și sectorul prelucrării alimentelor.

3.8 Cărbunile este, de asemenea, un ingredient esențial pentru fabricarea de **produse specializate**, cum ar fi cărbunile activ utilizat în filtre sau fibrele de carbon utilizate în industria aerospațială, în sectorul ingineriei civile, în sectorul militar etc. Există procese industriale care permit fabricarea de combustibili sintetici sau a unor produse chimice de bază pentru industrie, precum metanolul. Pornind de la metanol se poate fabrica o gamă largă de produse petrochimice care sunt în prezent produse pe baza altor combustibili fosili.

3.9 Pentru a atinge obiectivul unei uniuni energetice reziliente, cu o politică prospectivă în domeniul schimbărilor climatice, sectoarele energetice din UE trebuie să se ocupe serios și intens de necesara tranziție energetică. Industria cărbunelui trebuie să se concentreze pe **o utilizare mai eficientă și mai ecologică a cărbunelui și să dezvolte utilizări alternative ale acestuia**. Prin urmare, UE ar trebui să aloce fondurile necesare pentru cercetarea și dezvoltarea în domeniul chimiei cărbunelui.

4. Măsuri pentru o utilizare mai eficientă și mai puțin dăunătoare a cărbunelui

4.1 Chiar dacă **este de așteptat ca la un moment dat, în viitor, eliminarea treptată a cărbunelui** în UE să aibă **loc efectiv**, în anumite țări și regiuni miniere cărbunile va continua să fie folosit timp de cel puțin câteva decenii. Conform Tratatului de la Lisabona, statele membre au dreptul de a exploata propriile resurse energetice și de a determina mixul energetic, luându-se în considerare faptul că nu ar trebui să existe niciun fel de subvenții pentru producerea de energie, precum și toate obligațiile existente legate de schimbările climatice. Cu toate acestea, industria cărbunelui trebuie să reacționeze la tranziția energetică în curs, la trecerea **la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon** și, în special, la obiectivul în materie de decarbonizare, utilizând toate măsurile și tehnicile disponibile pentru a se ajunge la o utilizare mai eficientă și mai puțin dăunătoare a cărbunelui. În acest sens, merită reamintite o serie de instrumente a căror utilitate a fost deja dovedită: creșterea eficienței, flexibilitatea și cogenerarea.

4.2 Întrucât producția de energie electrică reprezintă cea mai mare consumatoare de cărbune, **creșterea eficienței** este un instrument important prin care utilizarea cărbunelui poate deveni mai puțin poluantă. Prin creșterea eficienței se poate produce mai multă electricitate din fiecare tonă de cărbune, iar emisiile de CO₂ pot fi reduse cu 30 % sau mai mult. Exemple utile de centrale electrice pe bază de cărbune cu randament ridicat pot fi găsite în Germania, în centrale electrice care funcționează pe baza tehnologiei sistemelor optimizate. Aceste centrale electrice pe cărbune sunt, de asemenea, foarte **flexibile** și pot crește sau scădea producția în mod rapid, venind astfel în sprijinul/completarea utilizării surselor regenerabile de energie intermitente.

⁽⁶⁾ COM/2014/0330 final, 28.5.2014.

4.3 **Cogenerarea (producerea combinată de energie electrică și energie termică sau CHP)** este o modalitate eficientă și eficientă de producere a energiei electrice, care oferă beneficii semnificative, atât în ceea ce privește energia, cât și mediul. Centralele electrice convenționale emit căldura reziduală în mediul înconjurător. Instalațiile de cogenerare captează această căldură și o utilizează, asigurând astfel o utilizare mai eficientă a combustibilului. În prezent, UE produce prin cogenerare 11,7 % din producția sa de energie electrică⁽⁷⁾.

4.4 Pe termen mediu, există speranța că tehnologia **captării și stocării dioxidului de carbon (CSC)** ar putea juca un rol important în decarbonizarea economiei. Procesele existente trebuie să fie îmbunătățite la scară largă, infrastructura și stocarea trebuie să fie optimizate, iar competitivitatea electricității produse de centralele electrice pe bază de cărbune cu ajutorul tehnologiilor CSC trebuie să fie clar demonstrată, înainte de a lua orice măsuri de solicitare a CSC. Ar trebui efectuate o analiză cost-beneficiu și o analiză a impactului asupra mediului.

4.5 În perspectiva unei utilizări eficiente și mai puțin poluante a cărbunelui, trebuie menționate și utilizările alternative ale cărbunelui, de exemplu **lichefierea cărbunelui**. Cărbunele poate fi transformat în combustibili lichizi – benzină, motorină, combustibil pentru avioane cu reacție sau produse petrochimice. Tehnologiile sunt deja dezvoltate, însă trebuie luate în considerare costurile de investiții și costurile operaționale.

5. Regiunile europene care exploatează cărbunele și viitorul lor

5.1 Situația din regiunile europene care exploatează cărbunele

5.1.1 **Regiunile carbonifere** sunt zone cu tradiție industrială, în care procesul de industrializare a fost asociat cu exploatarea resurselor minerale locale. Prin urmare, aceste regiuni **sunt istoric legate de sectoarele tradiționale ale economiei**, între care industria metalurgică grea, industria chimică și sectorul energetic au jucat un rol determinant. În ultimii ani, aceste sectoare, precum și întreprinderile respective au fost expuse unor schimbări rapide în mediul extern (în materie de condiții de piață, concurență, consumatori, tehnologii), precum și unor schimbări fundamentale pe plan intern (modificări în ce privește proprietatea, obiectivele proprietarilor și forța capitalului).

5.1.2 Pe lângă aceste schimbări majore, unele industrii tradiționale au înregistrat o stagnare, o retragere din regiune sau chiar o încetare treptată a activității. În unele regiuni, cărbunele european nu a fost în măsură să concureze cu cărbunele importat sau cu alte surse de energie fosile, ceea ce a cauzat un declin spectaculos al extracției cărbunelui. Chiar și un singur exemplu este grăitor: în urmă cu 100 de ani, Marea Britanie producea anual circa 300 de milioane de tone de cărbune, mulțumită activității a peste un milion de mineri. Dezindustrializarea a dus la pierderea multor locuri de muncă, însă chiar și în aceste condiții, **în anumite regiuni, întreprinderile de extracție a cărbunelui au continuat să se numere printre cei mai importanți angajatori**. Prin urmare, eliminarea treptată sau sistarea completă a activității societăților de exploatare a cărbunelui are consecințe grave asupra regiunilor relevante. Această situație a avut un impact major asupra întreprinderilor mici și mijlocii legate de societățile miniere.

5.1.3 În multe țări, regiunile carbonifere sunt caracterizate de o rată a **șomajului** mai mare decât media națională și de **șomajul pe termen lung**. Prin urmare, minerii disponibilizați vor avea dificultăți să găsească noi oportunități de locuri de muncă. Din aceste motive, **sărăcia, stagnarea și deteriorarea nivelului de trai, precum și numărul zonelor și persoanelor defavorizate din punct de vedere social** sunt în creștere.

5.1.4 **Principala problemă legată de creșterea nivelului șomajului este dezechilibrul dintre cererea și oferta de pe piața forței de muncă**. Cu alte cuvinte, se înregistrează atât o rată ridicată a șomajului, cât și o foarte clară cerere de forță de muncă, însă aceasta din urmă vizează competențe care răspund cerințelor de pe piața muncii. **Profilul educațional al foștilor mineri**, în rândul cărora predomină calificările manuale, nu este pe deplin compatibil cu cerințele pieței forței de muncă în ceea ce privește aspectele profesionale (calificările necesare) și aspectul personal (motivația). Atunci când un număr mare de mineri sunt concediați odată cu închiderea unei mine, foarte multe locuri de muncă dispar aproape peste noapte, ceea ce poate genera șocuri puternice la nivel local.

⁽⁷⁾ Cifre Eurostat din 2013, publicate în 2015.

5.1.5 De asemenea, lucrătorii din minerit prezintă **un spirit antreprenorial mai puțin dezvoltat și o slabă înclinație de a se aventura în noi domenii de activitate**. Lipsa lor de entuziasm pentru desfășurarea unei activități independente se datorează influenței durabile exercitate asupra lor de societățile miniere, mari și puternice, care au promovat în rândul lucrătorilor o cultură orientată către statutul de angajat, inclusiv o reticență față de asumarea de riscuri. Este adevărat, însă, că această tendință poate fi observată și la nivel mai general. Chiar și studenții ar prefera să aibă statutul de angajat după absolvire.

5.1.6 Această situație este adesea exacerbată de lipsa de unor perspective promițătoare în materie de muncă și carieră, **de condițiile mai puțin favorabile pentru desfășurarea activității independente, de indicii inferiori în ceea ce privește condițiile de viață și de performanțele insuficiente în materie de inovare** – toate acestea fiind corelate cu un rol mai scăzut al științei, cercetării și dezvoltării. **Capacitățile publice în domeniul cercetării și dezvoltării nu sunt suficient dezvoltate în toate zonele, iar transferul de cunoștințe și de aplicații către mediul de afaceri nu funcționează foarte bine**. Tot aceste motive explică de ce transformarea economică se dovedește mai delicată și mai dificilă, iar în unele cazuri eșuează complet.

5.2 Probleme în ceea ce privește restructurarea regiunilor în care se exploatează cărbunele

5.2.1 În țările producătoare de cărbune din UE, **restructurarea a fost inițiată adesea ca răspuns la crize**, fără să existe angajamente politice adecvate. În aceste condiții, ea a avut consecințe dramatice pentru calitatea vieții persoanelor din comunitățile miniere. Orice reducere a producției de cărbune poate duce la creșterea ratei șomajului, în special în regiunile miniere aflate într-un declin structural, pe termen lung. Numeroși foști mineri și lucrători din întreprinderi a căror activitate are legătură cu mineritul se confruntă cu șomajul de lungă durată, adesea permanent, ceea ce agravează și mai mult starea de sărăcie.

5.2.2 Din păcate, cu puține excepții, autoritățile **relevante de la nivel european și național au adoptat până în prezent „politica struțului”** în ceea ce privește efectele scontate ale politicilor privind schimbările climatice asupra industriei de extracție a cărbunelui, evitând orice angajament în cadrul dialogurilor corespunzătoare la nivel social și civic cu lucrătorii și cetățenii din comunitățile miniere. Experiența proceselor anterioare de restructurare, întreprinse pe baza unor promisiuni politice populiste care, în cele din urmă, nu s-au soldat cu măsuri concrete de redresare economică a acestor comunități, se reflectă chiar și în ziua de azi în neîncrederea tot mai mare a lucrătorilor în ce privește capacitatea autorităților de a soluționa eficient procesele de restructurare industrială.

5.2.3 În același timp, la nivel european și național se constată **un nivel scăzut de empatie, precum și lipsa unei înțelegeri reale a problemelor cu care se confruntă regiunile miniere**. Există o tendință de politizare excesivă a dezbaterii privind viitorul mineritului în contextul politicilor privind clima, în special în regiunile în care activitățile de extracție minieră de cărbune nu necesită ajutoare de stat; cu toate acestea, chiar și în regiunile miniere în care industria cărbunelui se află deja într-un proces dureros de restructurare, politicienii evită acest subiect, deoarece măsurile de tranziție către un nou profil regional nu asigură în mod automat niciun fel de capital electoral, sunt nepopulare și au nevoie de decenii întregi pentru a da rezultate.

5.2.4 Întrucât **există o legătură clară între eliminarea treptată a cărbunelui și politica privind schimbările climatice**, o parte a politicii europene privind punerea în aplicare a obiectivelor legate de climă ar trebui **să ofere asistență regiunilor afectate de schimbările structurale**, altfel spus regiunilor miniere în care se exploatează cărbunele.

5.2.5 Există **frecvent** situații în care autoritățile locale **nu dispun de capacitatea financiară și administrativă necesară** pentru a subscrie la proiecte și a le gestiona în conformitate cu cerințele specifice ale Comisiei Europene și ale autorităților naționale, motiv pentru care fondurile europene au mai degrabă rezultate limitate în ceea ce privește oportunitățile și calitatea vieții locuitorilor din comunitățile miniere în care se exploatează cărbunele.

5.3 Condițiile, posibilitățile și modalitățile privind restructurarea regiunilor în care se exploatează cărbunele

5.3.1 Se poate garanta o „tranziție justă”⁽⁸⁾ pentru comunitățile miniere, cu condiția ca autoritățile naționale și europene să fie în măsură să elaboreze în timp util un **plan de măsuri bine orientate** care să urmărească: menținerea unor salarii decente și a securității locului de muncă pentru lucrătorii vizați; facilitarea formării, a dezvoltării și a redistribuirii care să implice alternative de locuri de muncă în condiții decente; respectarea drepturilor omului și garantarea măsurilor de protecție socială, inclusiv a pensiilor, pentru a sprijini persoanele vizate pe durata procesului de tranziție; asigurarea unor investiții în reînnoirea comunității, inclusiv în închiderea minelor și în activitățile de reconversie a siturilor miniere sau în construcțiile și serviciile asociate cu tranziția energetică.

5.3.2 Prin urmare, aceste regiuni vor avea nevoie în mod urgent de **asistență științifică și financiară**, nu numai pentru a evolua către un nou model economic și social, ci și pentru a gestiona, într-o perioadă rezonabilă de timp, numeroasele pericole pentru sănătatea umană și mediu asociate cu activitățile miniere trecute și actuale. În acest sens, organismele și autoritățile din domeniul cercetării geologice din statele membre responsabile cu închiderea și restaurarea minelor trebuie să coopereze pentru a colecta și stoca datele mineralogice și miniere și pentru a cartografia principalele riscuri legate de activitățile de minerit din trecut sau de închiderea sau conservarea minelor.

5.3.3 Viitorul regiunilor care depind în prezent de utilizarea cărbunelui și viitoarele condiții de trai trebuie să fie incluse în **planificarea prospectivă pentru următoarele două generații**, altfel spus pentru următorii 25-50 de ani. Nu trebuie să se permită ca eliminarea treptată a utilizării cărbunelui în scopuri energetice în aceste regiuni să aibă ca efect stagnarea acestora. Aceste regiuni, dat fiind potențialul economic și social de care dispun, trebuie să fie implicate în punerea în aplicare a politicii UE privind energia și clima. Dezvoltarea durabilă a acestor regiuni trebuie să aibă loc prin garantarea desfășurării unor dialoguri pe plan politic, civic și social, care trebuie să garanteze că există planuri privind tranziția, atât la nivel național, cât și la nivel de industrii și de întreprinderi.

5.3.4 De asemenea, trebuie luate măsuri pentru a stopa declinul **atractivității pentru noii investitori, interni sau externi**: pe lângă faptul că setul de competențe al forței de muncă este inadecvat, atractivitatea este afectată și de penuria de zone adecvate și bine pregătite pentru activități economice și de zone industriale de mari dimensiuni.

5.3.5 Prin urmare, situația foștilor mineri din regiunile care exploatează cărbunele nu este deloc ușoară. Cei mai lucizi reprezentanți ai acestor regiuni ar trebui să facă apel la guvernele lor naționale pentru ca, împreună, **să se pregătească pentru restructurarea și dezvoltarea regiunilor carbonifere** cu mult timp înainte de orice plan concret de reducere sau eliminare treptată a **exploatării miniere a cărbunelui**.

5.3.6 **Autoritățile regionale, guvernele statelor membre și instituțiile UE trebuie să se implice, fără excepție**, în tranziția energetică și în restructurarea corelată cu această tranziție a regiunilor în care se exploatează cărbunele.

5.3.7 Cu toate acestea, **regiunile carbonifere au un potențial considerabil**, atât în direcția restructurării, cât și în cea a dezvoltării. Ar trebui pregătit un set de măsuri de dezvoltare, inclusiv promovarea cercetării și dezvoltării într-un cadru inovator, cu includerea sectoarelor tradiționale și care au supraviețuit în regiunile carbonifere, dar și a unor noi sectoare aflate în expansiune.

5.3.8 Infrastructura energetică existentă și resursele umane calificate din regiunilor miniere care exploatează cărbunele trebuie să fie valorificate pe deplin, iar în această privință, printre măsurile care urmează să fie sprijinite ar trebui să se afle **promovarea investițiilor publice și private**. Întreprinderile existente și ceilalți actori de pe piață trebuie să investească masiv în noi instalații de producție, inclusiv în instalațiile de generare a energiei din surse regenerabile.

⁽⁸⁾ ETUC Frontlines Briefing, October 2015, Climate justice: Paris and Beyond.

5.3.9 Este posibil ca **studiile de fezabilitate** să demonstreze că unele regiuni în care se exploatează cărbunele nu numai că au un potențial important pentru producerea de energie solară, eoliană sau geotermală, ci îndeplinesc mai ușor și alte condiții necesare pentru realizarea de investiții în tehnologiile energetice ecologice și adoptarea acestora: terenuri ușor accesibile pentru instalarea de noi unități de producție, resurse umane calificate sau dispuse să se recalifice, autorități locale familiarizate cu provocările din sectorul energetic și comunități locale obișnuite cu proiectele industriale.

5.3.10 Societățile miniere actuale posedă sau dețin în **concesiune suprafețe semnificative de terenuri** și/sau sute de kilometri de galerii subterane care pot fi folosite în tranziția energetică. În plus, majoritatea unităților miniere dispun de o conexiune fiabilă la rețelele regionale și naționale de transport de energie.

5.3.11 Pentru a incita la realizarea altor investiții de către sectorul privat, care joacă un rol esențial, **fondurile structurale și de investiții europene (fondurile ESI)** au alocat o sumă minimă de 27 miliarde EUR, specific dedicată investițiilor într-o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon, inclusiv în eficiența energetică. Un procent de cel puțin 12 %, 15 % sau 20 % din alocările din Fondul european de dezvoltare regională (FEDER) la nivel național trebuie reinvestit pentru a sprijini trecerea la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele în regiunile mai puțin dezvoltate, regiunile de tranziție și, respectiv, în regiunile mai dezvoltate din UE. Dacă Fondul de coeziune (FC) este utilizat pentru astfel de investiții, cota pentru regiunile mai puțin dezvoltate crește la 15 % ⁽⁹⁾.

5.3.12 **Fondurile europene** pot sprijini **parțial** comunitățile miniere în eforturile lor în direcția diversificării economice și tranziției energetice, însă **o mare parte din investițiile** destinate dezvoltării economice trebuie să fie asigurată din **fondurile publice ale statelor membre** în cauză sau prin atragerea de noi investiții din **sectorul privat**.

5.3.13 Elementele menționate anterior trebuie luate în considerare la elaborarea măsurilor destinate sprijinirii regiunilor în care se exploatează cărbunele în acest proces inevitabil de tranziție energetică și diversificare economică, iar partenerii sociali, societatea civilă și cetățenii în general din aceste regiuni trebuie implicați în identificarea de **noi posibilități de dezvoltare pentru comunitățile lor**.

5.3.14 Un „**Plan de sprijinire a tranziției pentru comunitățile și regiunile dependente de producția de cărbune**” ar trebui să încurajeze regiunile să facă în mod concret această tranziție, să stimuleze dezvoltarea inovatoare, să mențină atractivitatea pentru investiții și să creeze oportunități pentru ocuparea forței de muncă și pentru o viață decentă.

5.3.15 **Planul** ar putea fi **dezvoltat de către un grup consultativ, în cooperare cu Comisia Europeană și cu Parlamentul European**. Din acest grup consultativ ar trebui să facă parte reprezentanți ai regiunilor miniere, ai sindicatelor, ai ONG-urilor, ai sectorului cercetării și dezvoltării și ai industriei cărbunelui.

5.3.16 **Planul** de sprijinire a tranziției pentru comunitățile și regiunile dependente de producția de cărbune ar trebui să aibă la bază **trei piloni**:

- cele trei dialoguri: politic, civic și social;
- investițiile economice, sociale și de mediu;
- investițiile în educație, formare, cercetare și dezvoltare, inovare și cultură.

5.4 *Perspectivile de dezvoltare în regiunile care exploatează cărbunele*

5.4.1 În ce privește **viitorul regiunilor miniere europene care exploatează cărbunele, se conturează două direcții**. În unele astfel de regiuni miniere, se preconizează o eliminare rapidă sau chiar precipitată a producției de cărbune, în timp ce în altele, este posibil ca producția să continue timp de mai multe decenii.

⁽⁹⁾ Securitatea energetică europeană, COM/2014/0330 final, 28.5.2014, capitolul 3, pagina 7.

5.4.2 **În primul caz**, eliminarea treptată ar putea fi o consecință a situației economice și de piață, care este complexă, în special în ceea ce privește industria europeană a antracitului, confruntată cu concurența importurilor de cărbune la prețuri extrem de scăzute. Situația minelor devine astfel foarte dificilă, chiar și pentru acele mine care au fost profitabile până de curând. În unele regiuni, este posibil ca administrația publică sau întreprinderile să ia decizii de închidere a minelor, în conformitate cu dispozițiile Tratatului de la Lisabona și cu dreptul statelor membre ale UE de a decide cu privire la propriile mixuri energetice.

5.4.3 Pentru aceste regiuni, ar fi util **să se instituie fără întârziere un program social** pe baza celor mai bune practici din diferite țări producătoare de cărbune din UE care au experiență cu eliminarea treptată a producției de cărbune sau care se pregătesc pentru un astfel de proces. În acest context, experiența germană poate fi utilă, întrucât în Germania, exploatarea minieră a cărbunelui va înceta în 2018, așa cum a fost prevăzut. Există multe alte foste regiuni miniere în care s-a exploatat cărbunele, de exemplu Regatul Unit, Franța, Țările de Jos și Belgia – toate având o bogată experiență.

5.4.4 În regiunile în care este de așteptat ca **producția de cărbune** să continue **pe termen mai lung**, este important să se pună accentul în primul rând pe **utilizarea cărbunelui într-un mod mai eficient și mai puțin dăunător**. În cazul utilizării cărbunelui pentru producerea de energie electrică, reducerea emisiilor va continua să reprezinte o prioritate. UE are instrumentele necesare în acest scop: sistemul revizuit de comercializare a cotelor de emisie, care impune să se ajungă la zero emisii de dioxid de carbon până în 2058, directiva privind emisiile industriale și noul document de referință privind cele mai bune tehnici disponibile (BREF) pentru instalațiile mari de ardere, aflat în curs de finalizare.

5.4.5 În strategia pentru regiunile carbonifere care au un viitor pe termen mai lung, **cercetarea și dezvoltarea** vor juca un rol foarte important: creșterea eficienței centralelor electrice va duce la o și mai mare reducere a emisiilor și la scăderea consumului de combustibil. Creșterea flexibilității centralelor electrice poate contribui la sprijinirea surselor regenerabile de energie intermitente. În plus față de tehnologiile curate de ardere a cărbunelui sau de utilizare și stocare a CO₂, ar trebui luate în considerare și alte opțiuni în materie de utilizare a cărbunelui.

5.4.6 Cu toate acestea, chiar și în regiunile în care extracția cărbunelui are perspective pe termen mai lung, prioritatea trebuie să fie pregătirea pentru sistarea extracției de cărbune și pentru restructurarea regiunilor miniere.

Bruxelles, 25 mai 2016.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS
